

Afkoma Hofsjökuls 1988-2009

Þorsteinn Þorsteinsson

Samstarfsmenn: Oddur Sigurðsson, Bergur Einarsson
Vilhjálmur Kjartansson, Tómas Jóhannesson
Ýmsir fræðimenn hérlandis og erlendis

**Þeir ættu að segja oss eitthvað
af Arnarfellsjökli þeim.**

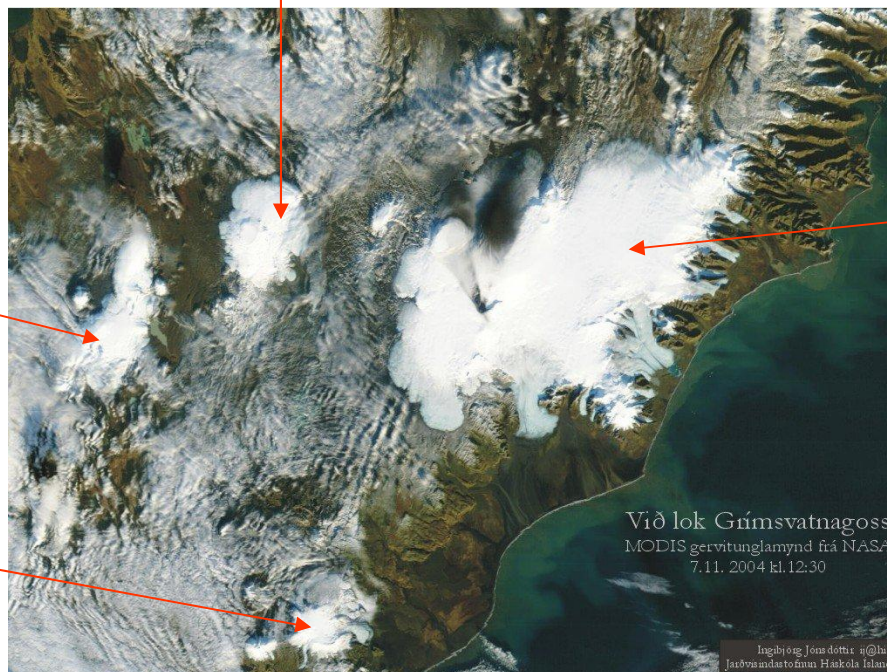
Jónas Hallgrímsson

**Þíðjöklaþekja
~10% landsins**

Hofsjökull, 890 km²

**Langjökull
920 km²**

**Mýrdalsjökull
550 km²**

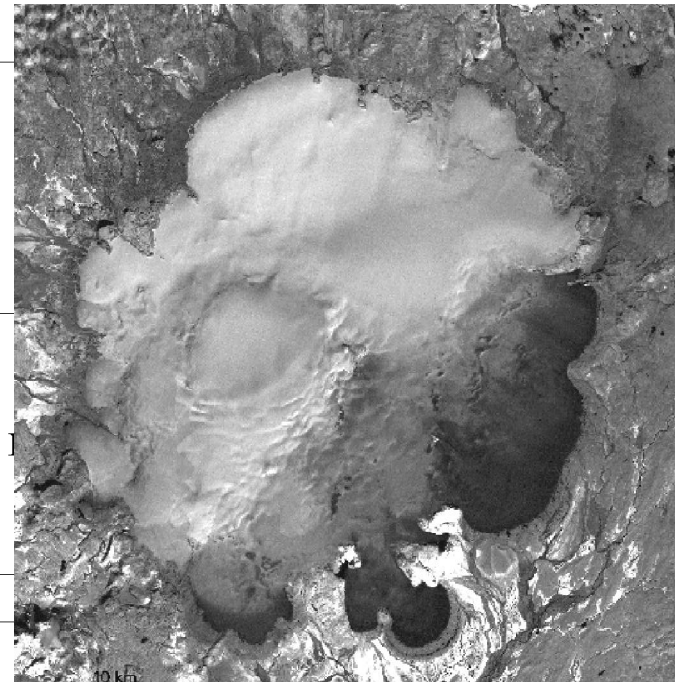
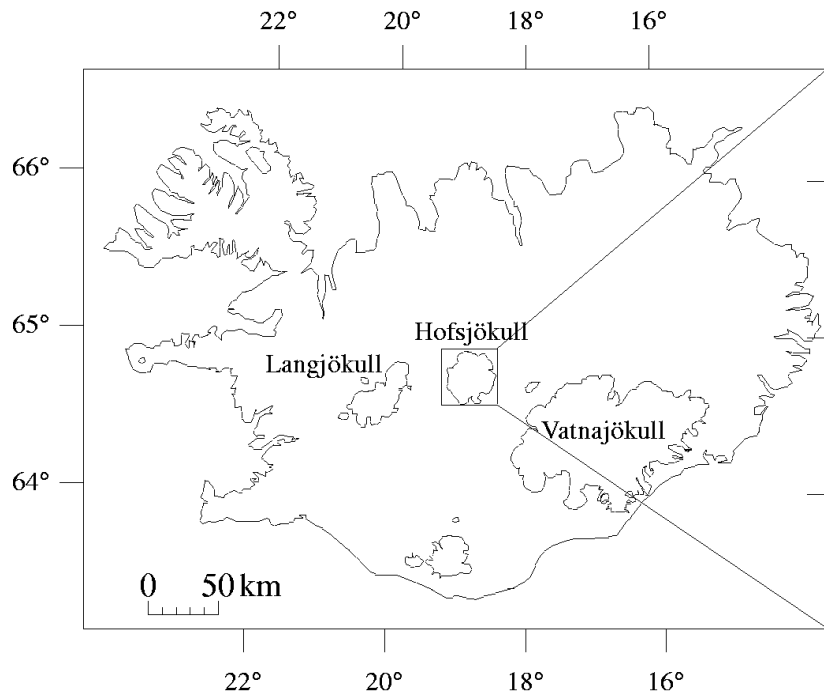
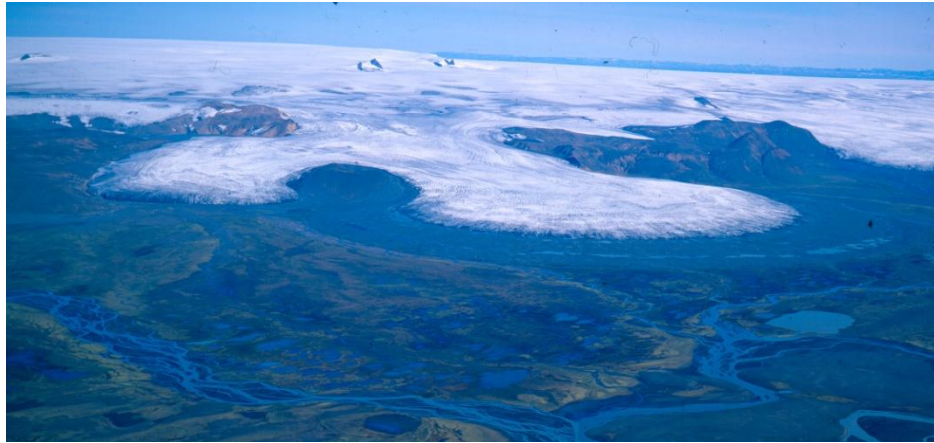

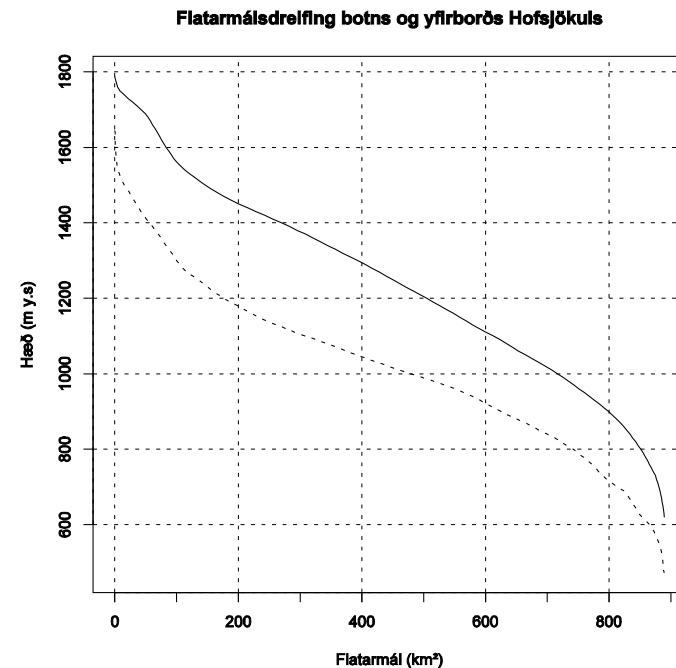
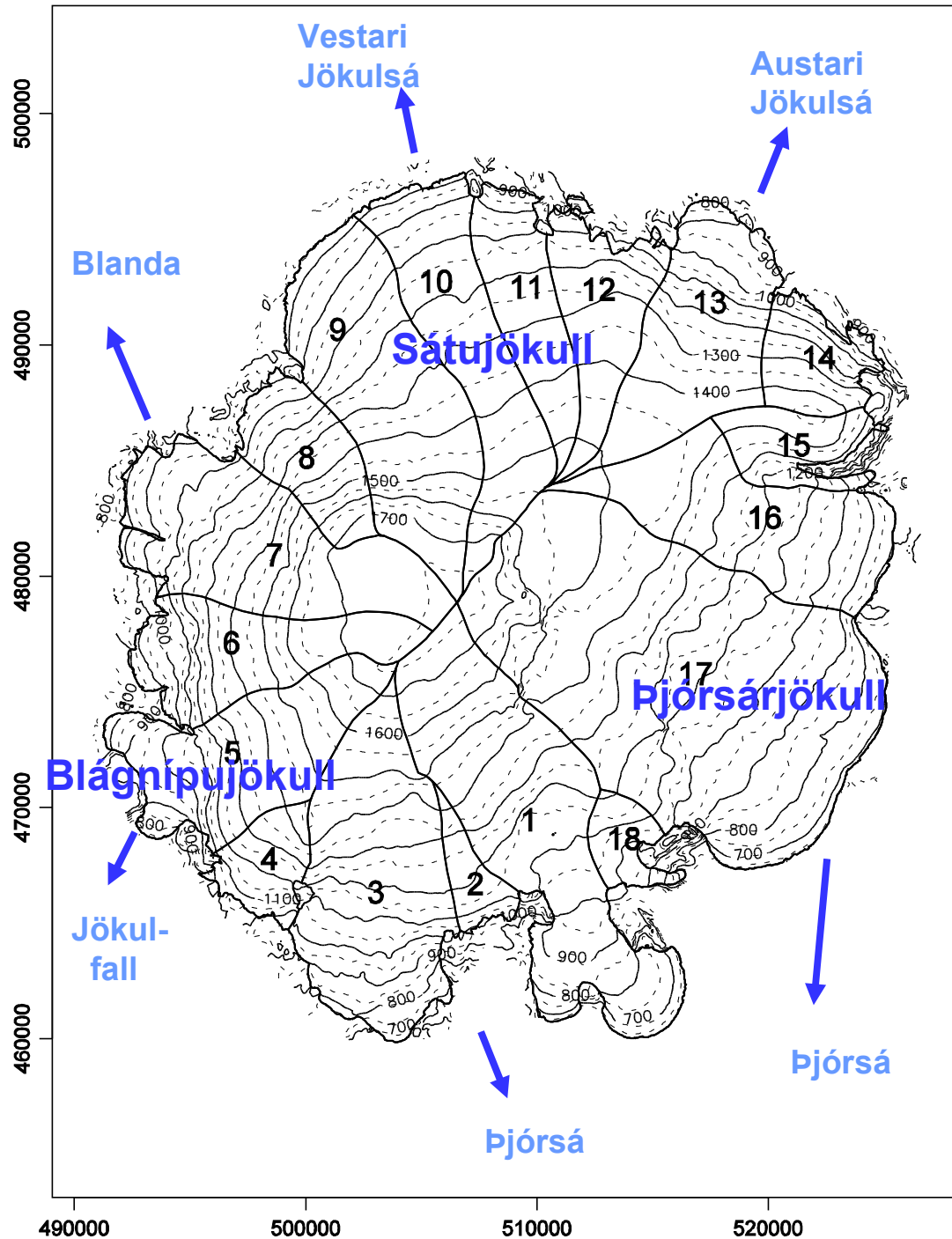
**Vatnajökull
8000 km²**

Helstu viðfangsefni Veðurstofu á sviði jöklamælinga og jöklarannsókna:

- **Afkomumælingar á Hofsjökli, nýting gagna við líkanreikninga**
- **Afkomumælingar á Drangajökli**
- **Útlínur og yfirborð jökla (samantekt sporðamælinga, kortagerð)**
Yfirborðskortlagning jökla landsins með LIDAR mælingum í gangi
- **Bræðsluboranir, rannsóknir á stöðuvötnum (lónum) undir Vatnajökli og jökulhlaupum úr þeim.**

Hofsjökull: Afkomumælingar frá jökulárinu 1987-88

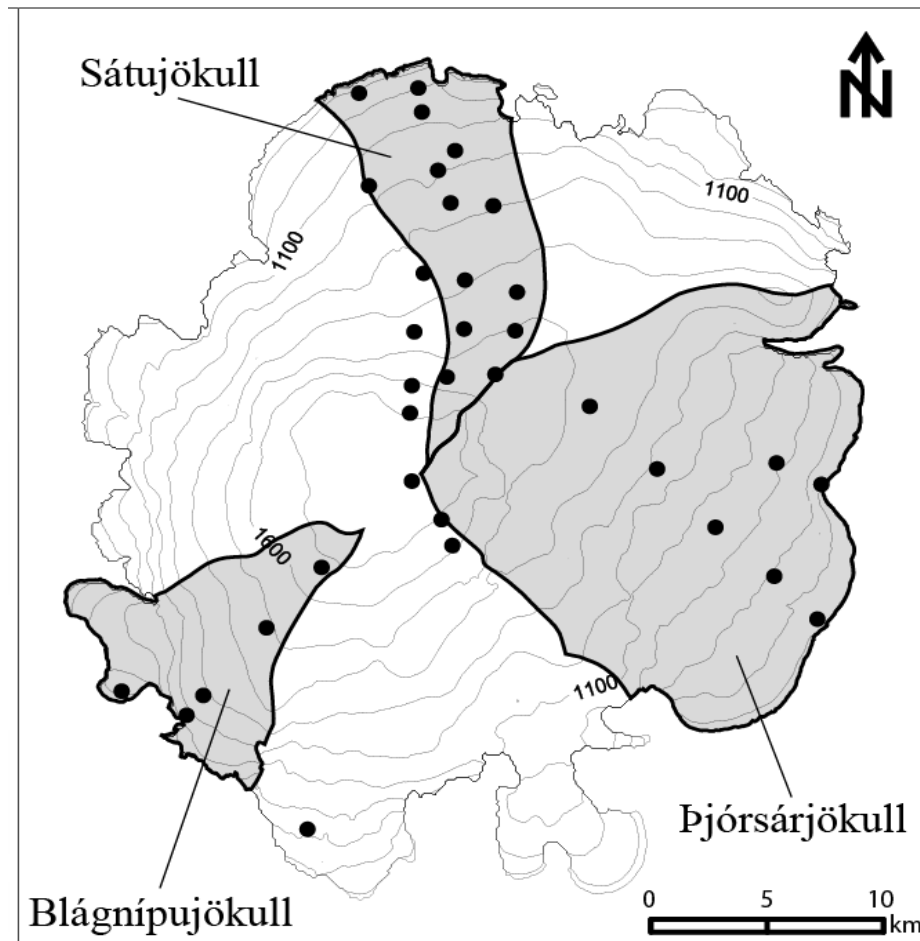
**Flatarmálsdreifing botns
og yfirborðs Hofsjökuls**

**Jökullinn íssjármældur
1983 (RH og LV).**

Meðalþykkt: 215 m

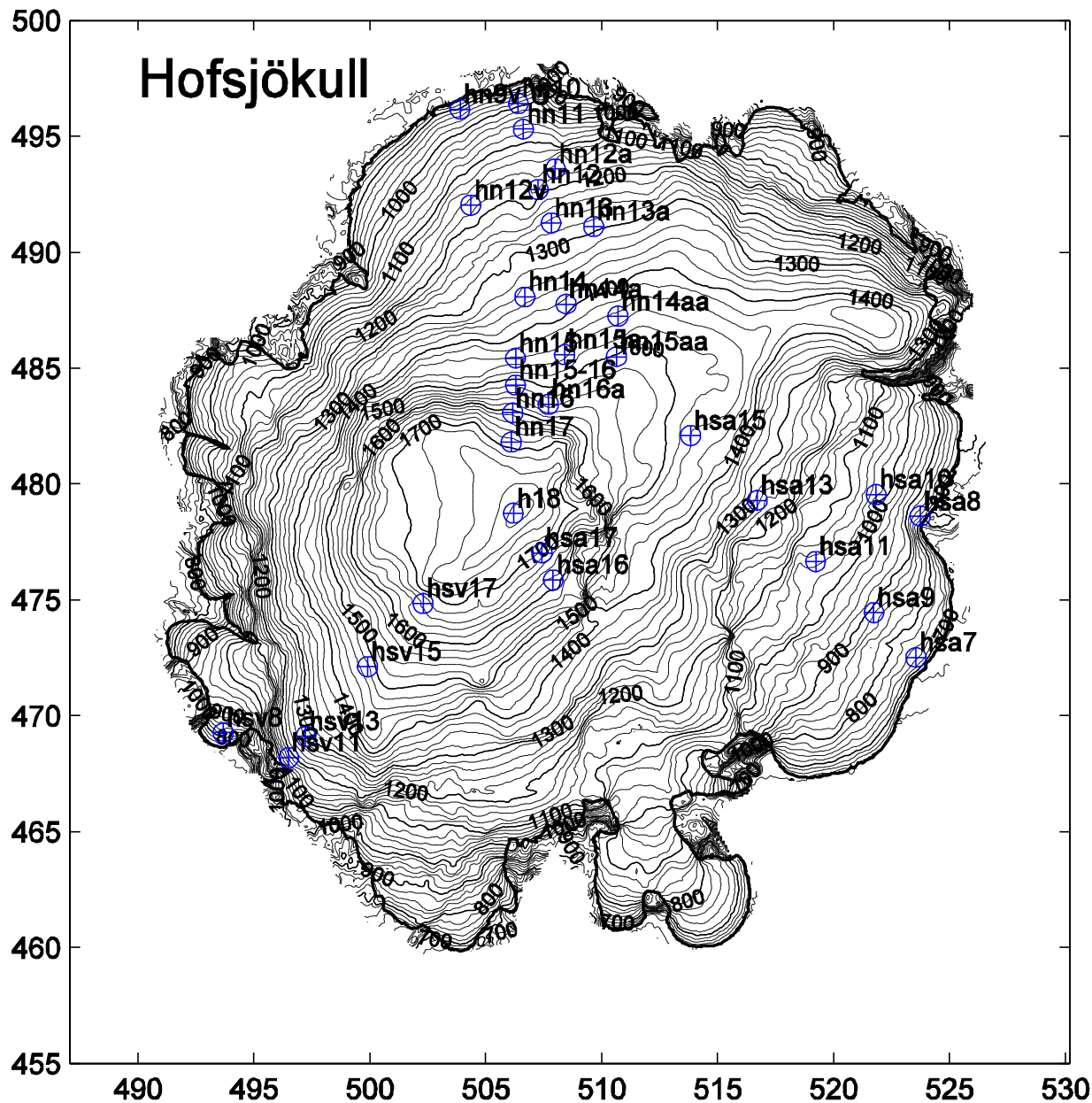
Mesta þykkt: 750 m

**Afkomumælingar: Ísasvið
Nr. 5, 9, 10, 11 og 17.**

Mæld ísasvið ná yfir um 40% af Hofsjökli.

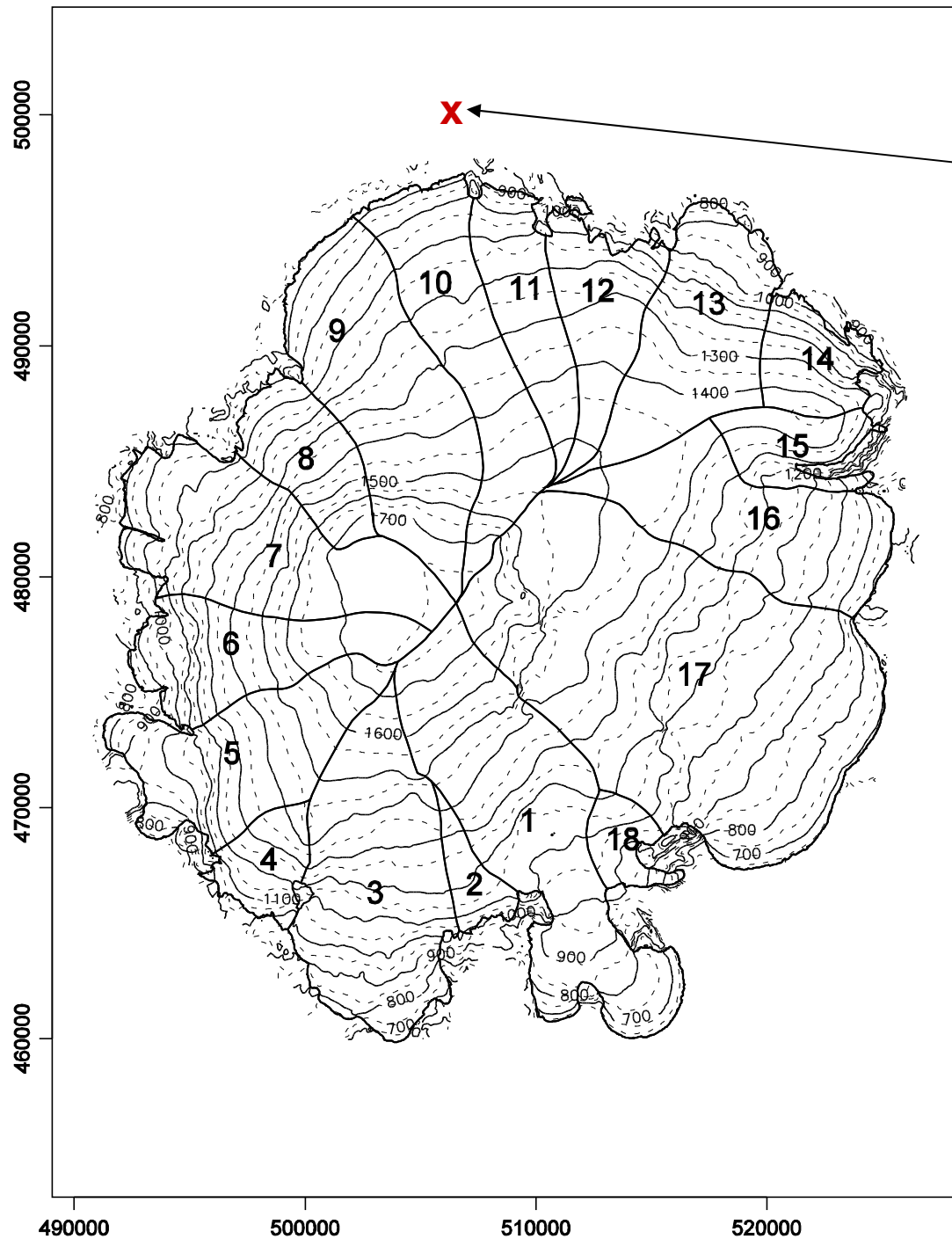

Mælistaðir frá 1987.

Aldrei mælt í færri en 25 punktum. Reynt að ná sem flestum mælingum á Sátujökli ef veður og tími leyfa.

Víða varasamt yfirferðar utan mælilínanna.

**Ingólfsskáli – aðsetur leiðangurs-
manna í mælingaferðum**

Vorferð:

Fyrri hluta maí (8-10 dagar)

Haustferð:

Sept./Okt. (5 dagar)

Við sporð Sátujökuls

Nyrst á Sátujökli

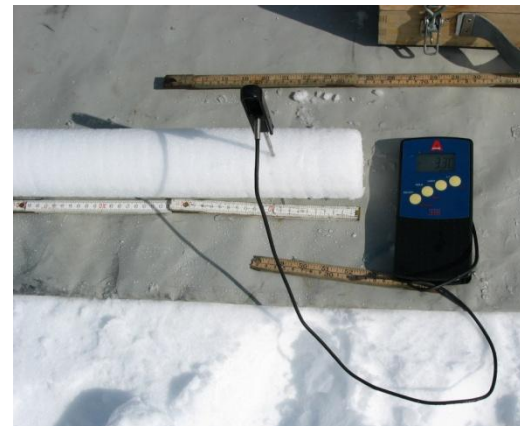

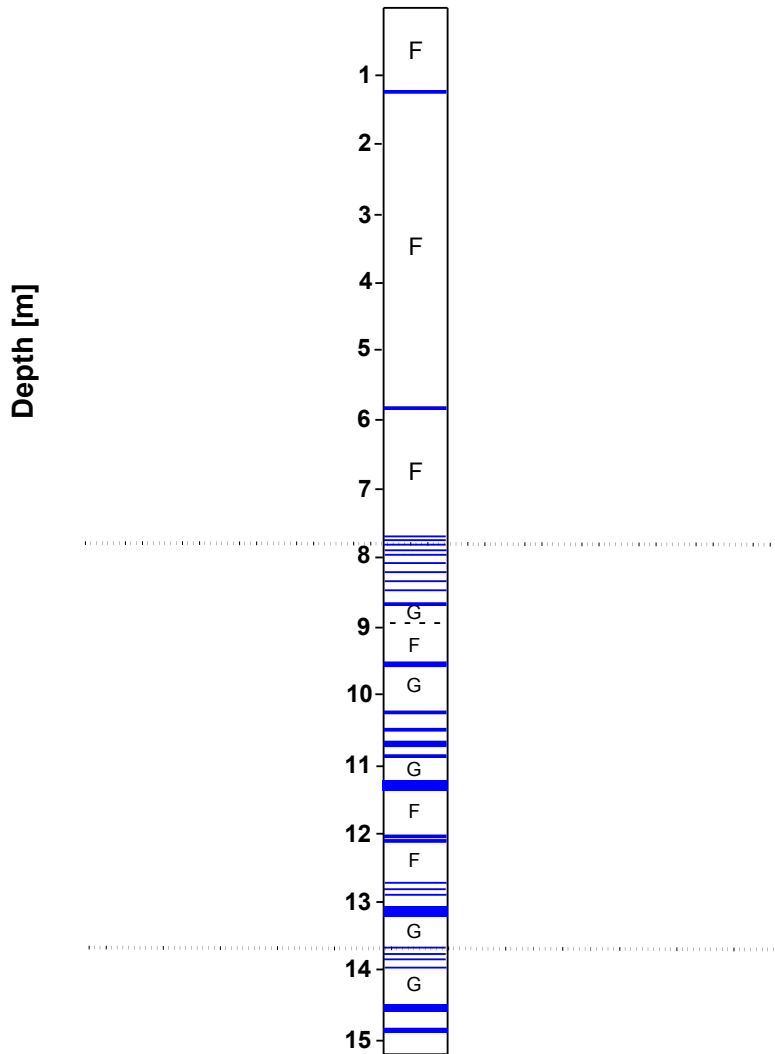
Á Sátujökli – haldið til suðurs í átt að hábungunni (1792 m y.s.)

Vorferð:

Þykkt vetrarlags á jöklinum mæld með borun snjókjarna og greiningu hausthvarfa í kjörnunum. Eðlisþyngdar- og hitamælingar.

Hiti, lagskipting og rykmagn í 15 m snjókjarna frá hábungu Hofsjökuls, maí 2003

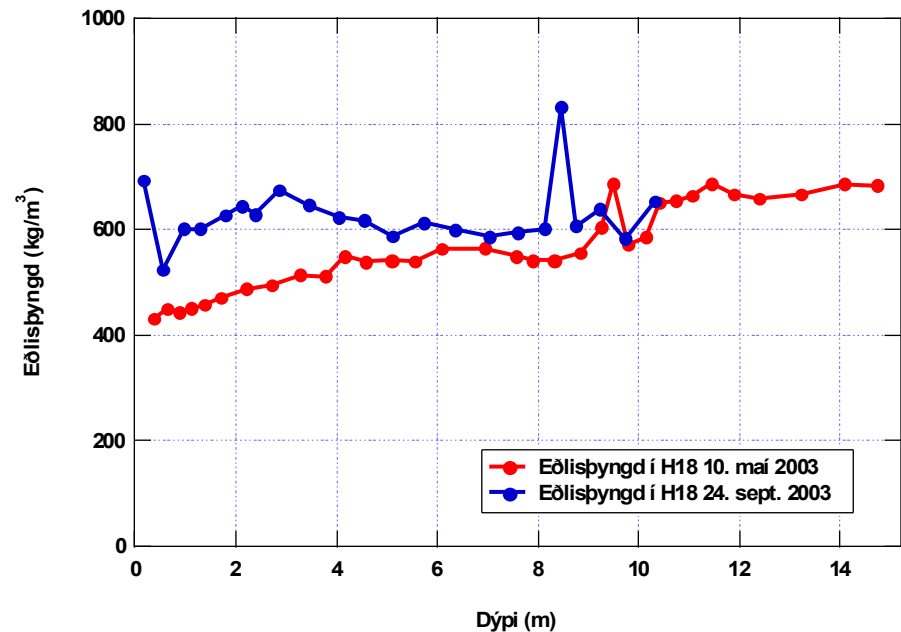

Hausthvörf:

Snjórinn verður grófgerðari.

Íslinsur í eldra vetrarlagi.

Ryklag oft sjáanlegt.

Eðlisþyngd að vori og hausti

September 25, 2003

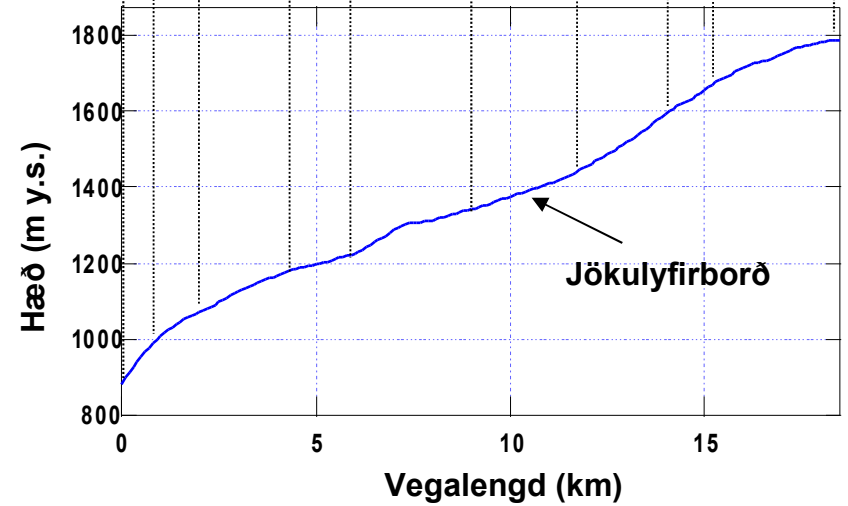
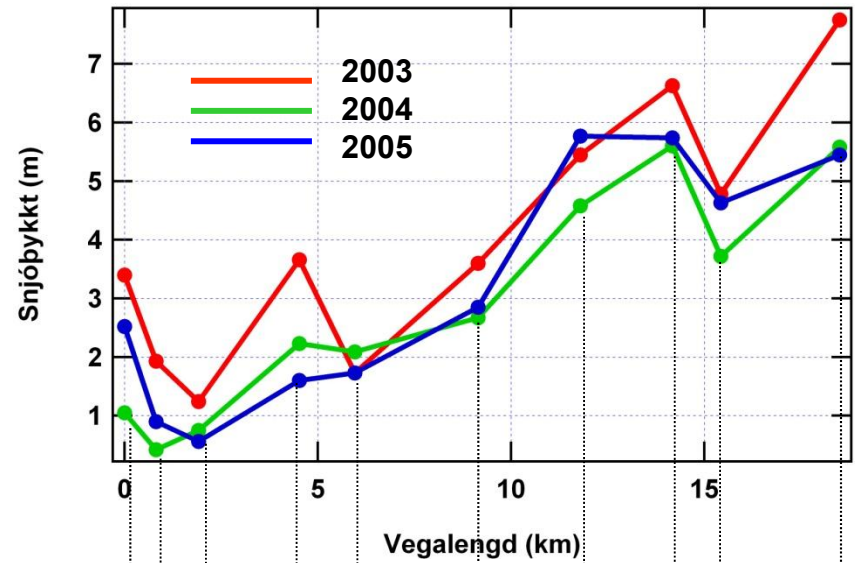
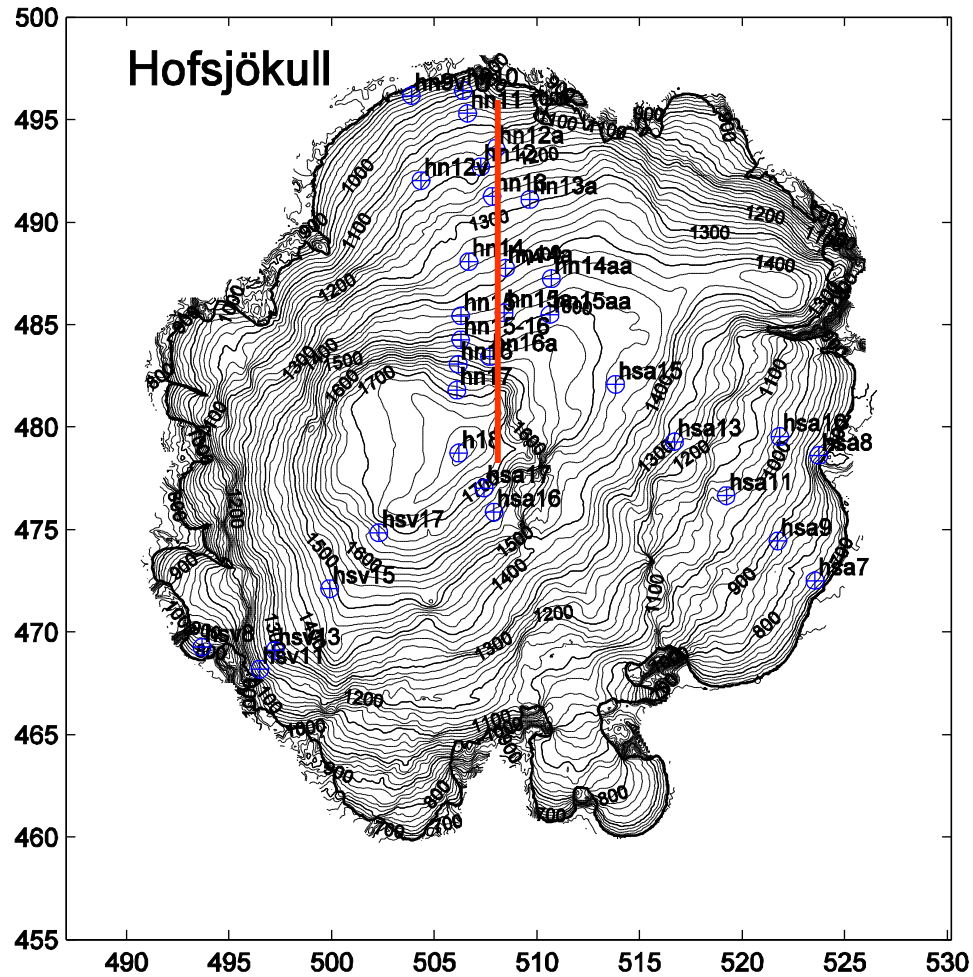
.....

.....

Nýleg hausthvörf í snjógryfju á hábungunni, Sept. 2003

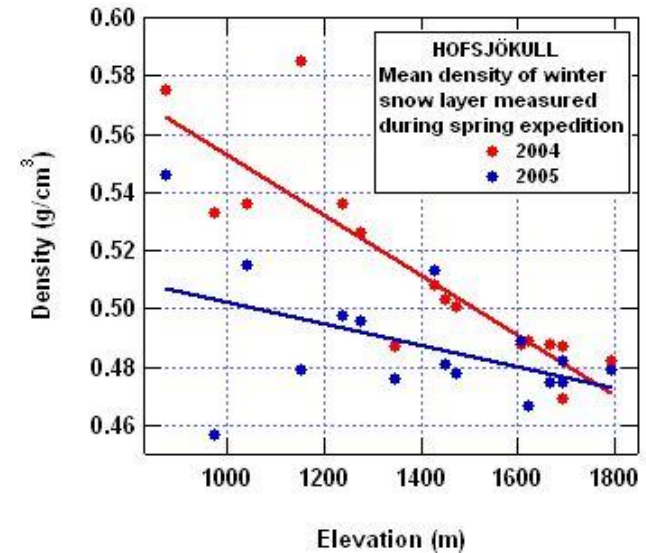
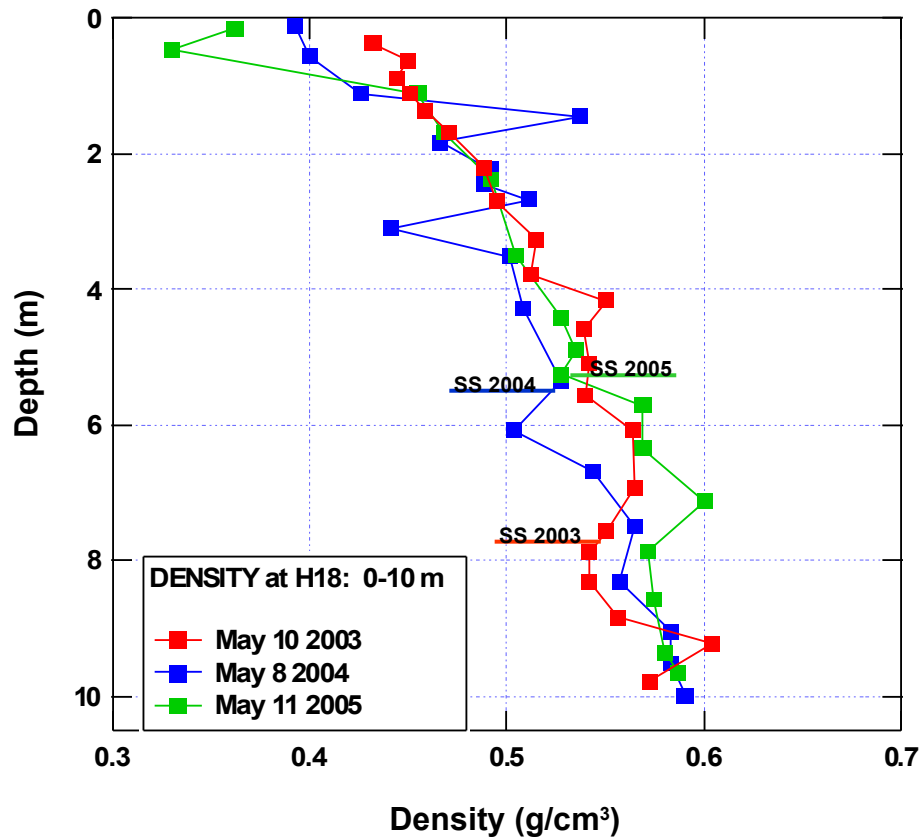

Vetrarákoma með hæð á Sátujökli:

$$\text{Vatnsgildi ákomu: } \rho_{\text{vatn}} * h_{\text{vatnsgild}} = \rho_{\text{msjór}} * h_{\text{sjódag}}$$

þ.e. mæla þarf eða áætla meðal-eðlisþyngd vetrarlagsins.

Eðlisþyngd minnkar með hæð.
Umtalsverður breytileiki milli ára.

**Á hábungunni:
1792 m y.s.**

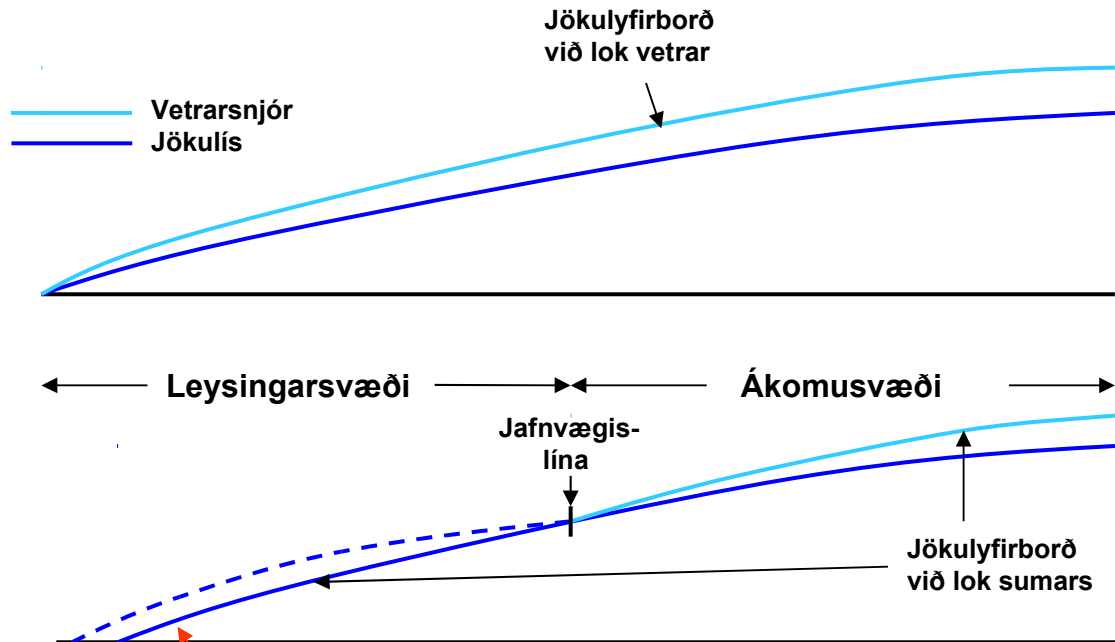
**Nákvæmnismælingar
á eðlisþyngd í 2 m
gryfjum að vori og
hausti.**

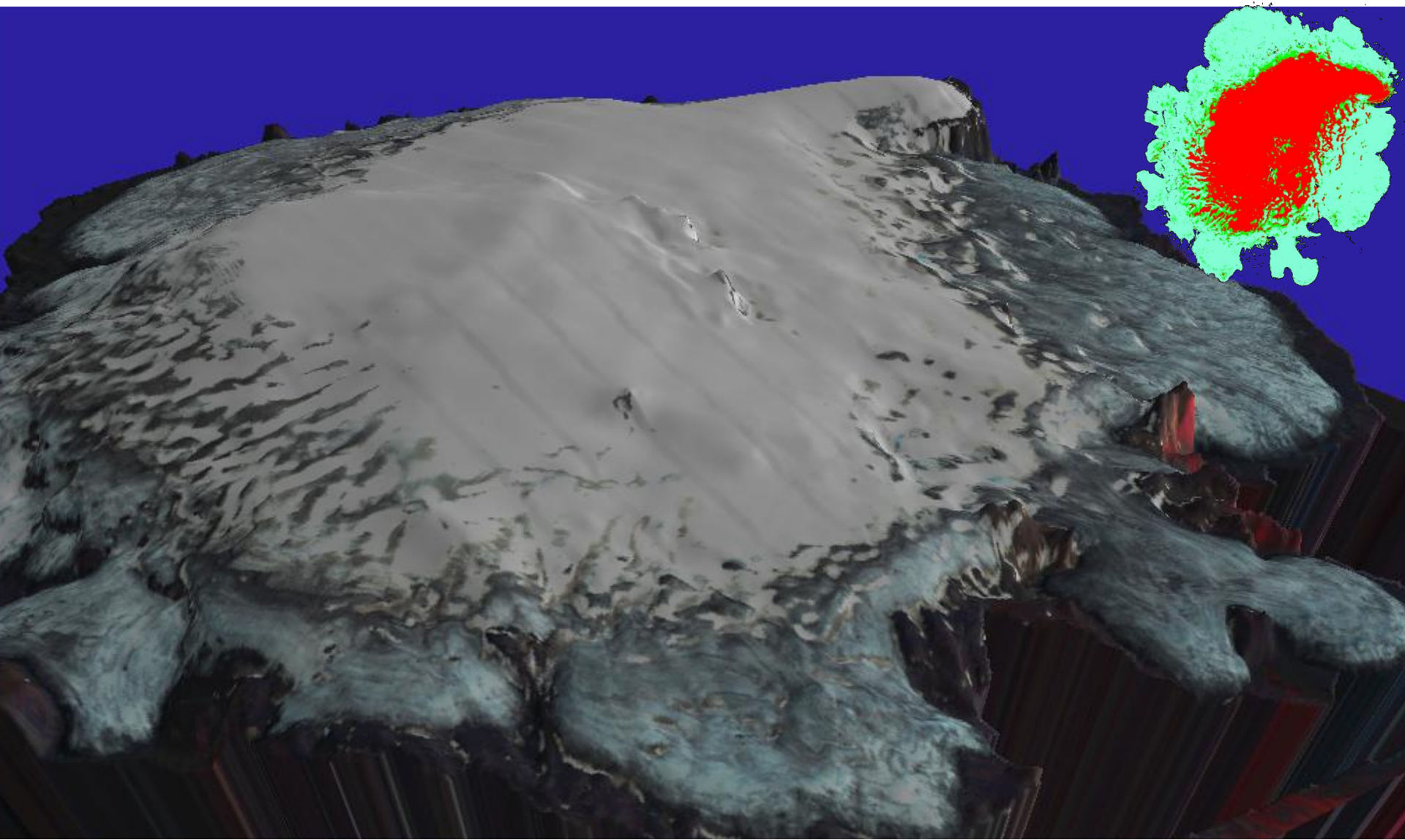
6 m langar álstikur settar niður í hverjum mælipunkti

Rifjum upp:

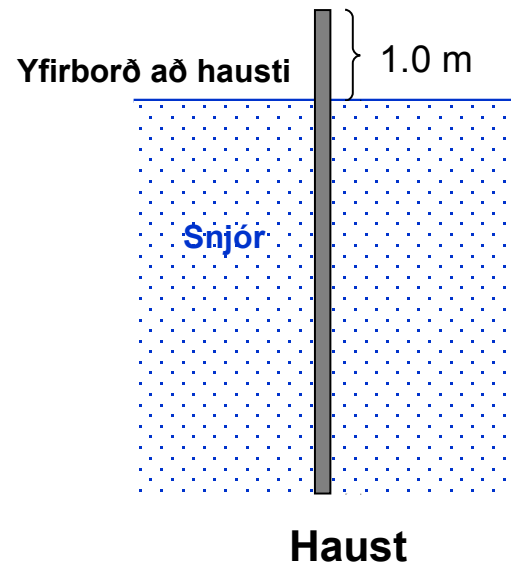
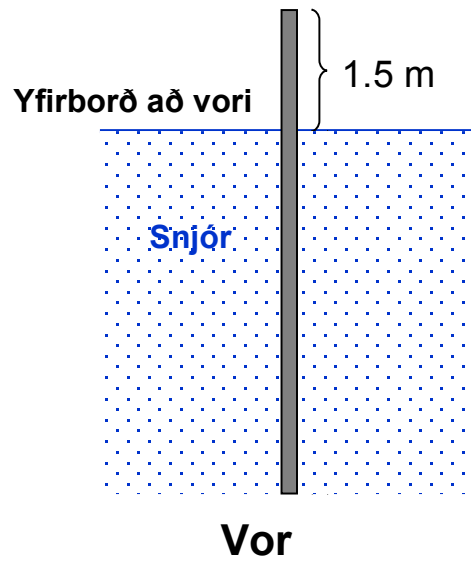

Neðst á leysingarsvæði
nemur sumarleysing
mörgum metrum!

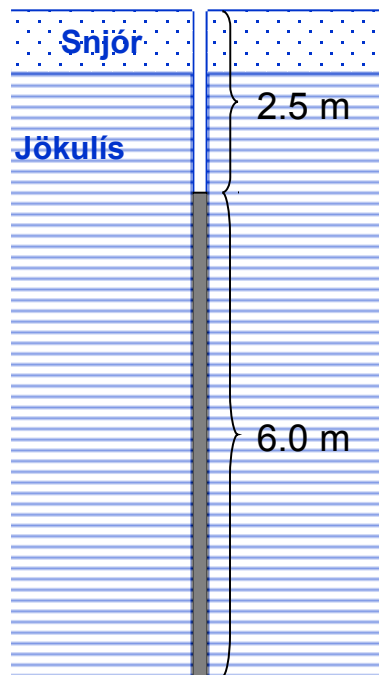
Í vorferð eru 6 m langar álstikur settar í jökulinn, mjög misdjúpt eftir hæð!

a) Efsti hluti ákomusvæðis (1600-1800 m y.s.):

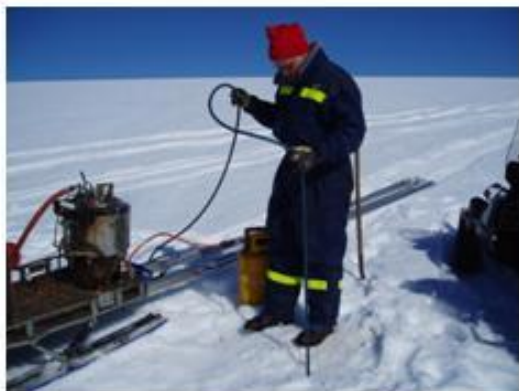

b) Neðsti hluti leysingarsvæðis (650-800 m y.s.):

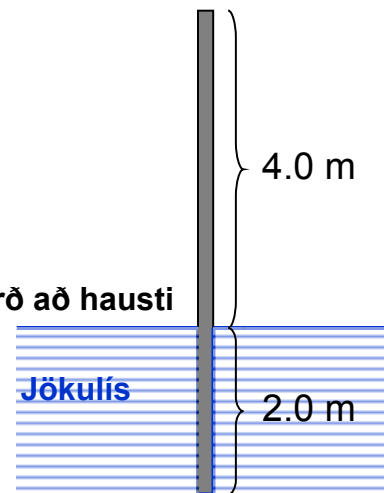
Yfirborð að vori

Vor

Yfirborð að hausti

Haust

**Stikur boraðar niður í jökulísinn,
allt niður á 10-12 m dýpi!**

Á Þjórsárjökli í okt. 2004

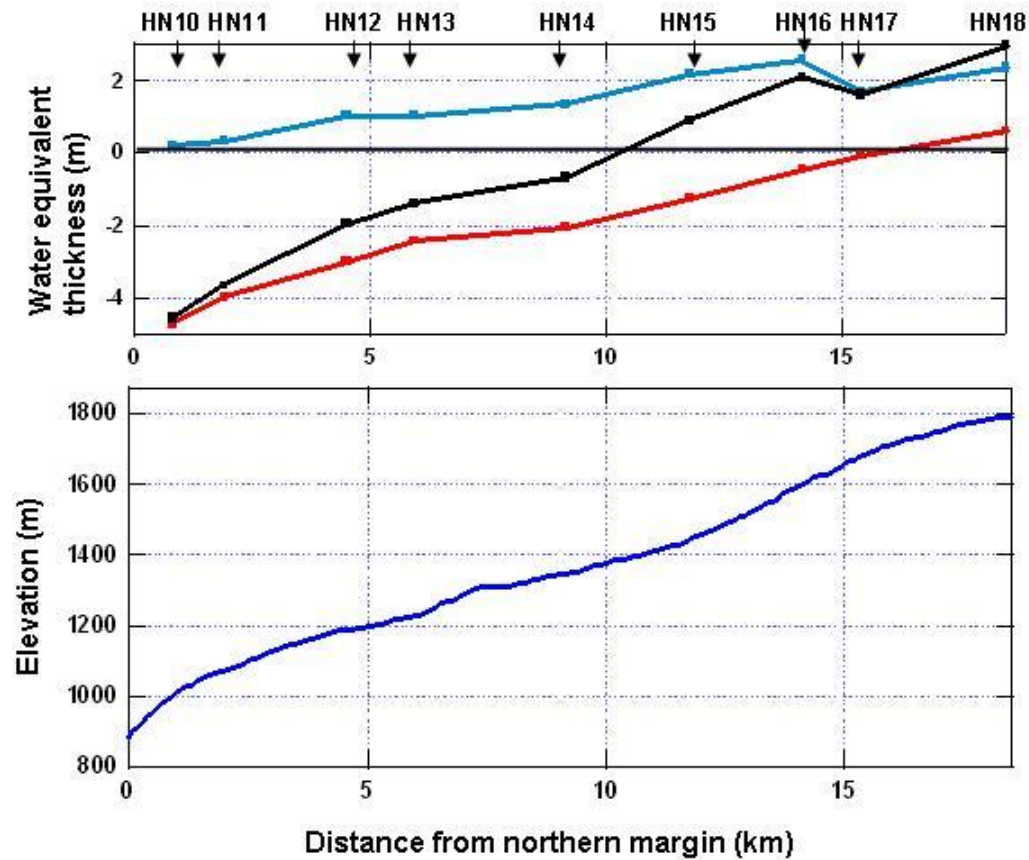

Haustferð: Sumarleysing lesin af stikum, GPS mælingar.

Dæmið gert upp í hverjum mælipunkti við lok jökulárs (septemberlok):

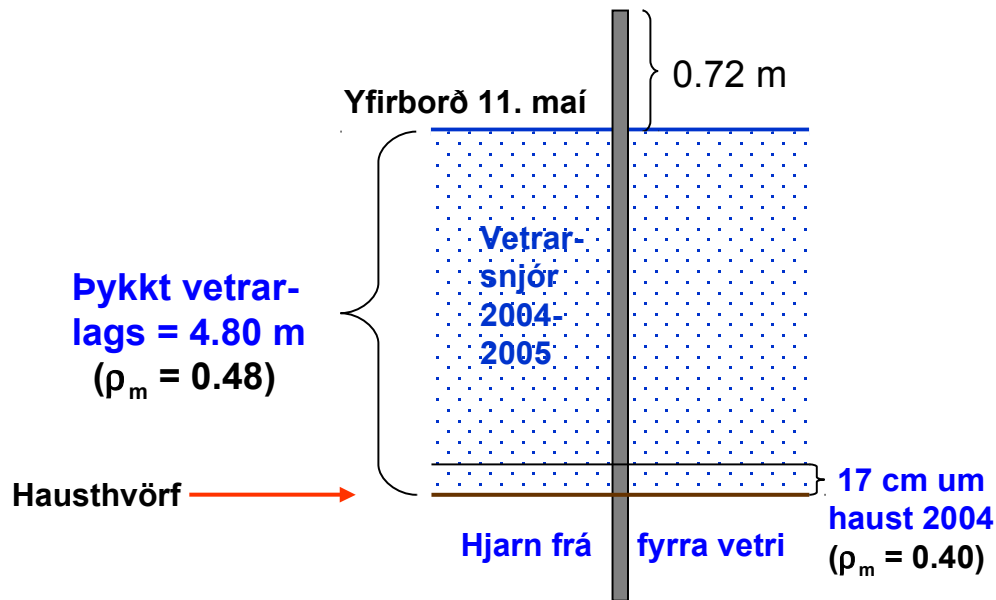
$$\text{Ársafkoma} = \text{Vetrarafkoma} + \text{sumarafkoma}$$

$$b_n = b_w + b_s$$

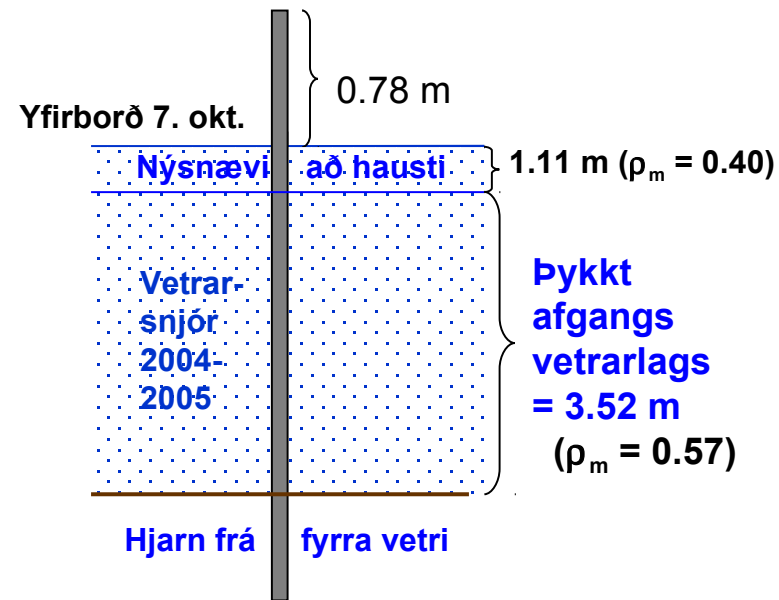
Útreikningur afkomu er oftast flóknari en virðist við fyrstu sýn.

Dæmi af ákomusvæði: **Punkturinn HN17 á Sátujökli (1694 m y.s.)
jökulárið 2004-2005.**
**Yfirborðið lækkar um sumarið, en þó er
sumarafkoman jákvæð!**

Í haustferð árið á undan (2004) mældist
17 cm nýsnævi, sem reiknast með
jökulárinu 2003-2004!

$$\begin{aligned}\text{Vetrarafkoma} &= (4.80 - 0.17) \text{ m} * 0.48 - 0.17 \text{ m} * 0.40 \\ &= 2.23 \text{ m} - 0.07 \text{ m} \\ &= \mathbf{+2.16 \text{ m}} \text{ (vatnsgildi)}\end{aligned}$$

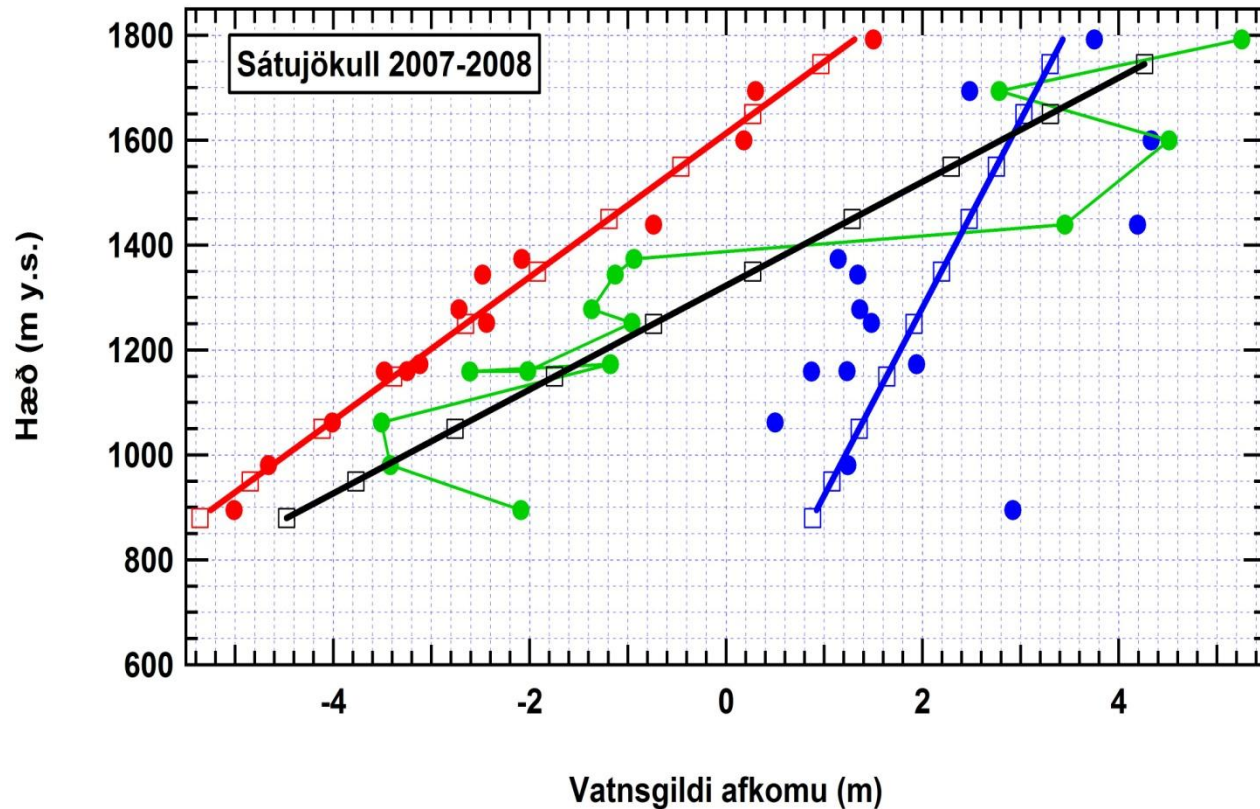

$$\begin{aligned}\text{Vatnsgildi afgangsvetrarlags} &= 3.52 \text{ m} * 0.57 = 2.01 \text{ m}\end{aligned}$$

Heildarleysing = $-(2.23 - 2.01) = -0.22 \text{ m}$
En nýsnævið reiknast með sumrinu með
jákvæðu formerki:

$$\text{Sumarafkoma} = -0.22 \text{ m} + 1.11 * 0.40 = \mathbf{+0.22 \text{ m}}$$

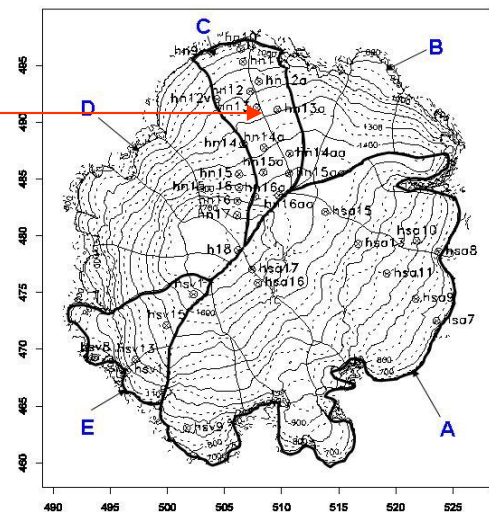
Venja er að sýna afkomugögnin sem fall af hæð og reikna út frá þeim meðalgildi ársafkomu fyrir hvert 100 m hæðarbil:

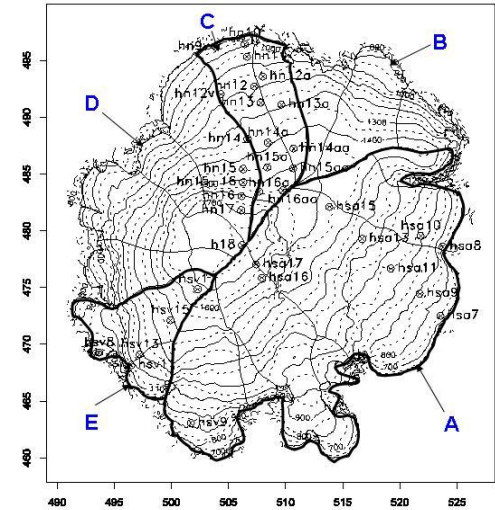

Hæðarbil (m)	Meðalhæð (m)	Flatarmál (km ²)	Vetrarafrkoma (m) (Gl)	Sumarafrkoma (m) (Gl)	Ársafrkoma (m) (Gl) (l/s/km ²)				
1700–1790	1745	2,1	2,86	6,00	0,99	2,09	3,85	8,09	122
1600–1700	1650	1,8	2,63	4,74	0,32	0,58	2,96	5,32	94
1500–1600	1550	7,2	2,39	17,22	-0,38	-2,74	2,01	14,49	64
1400–1500	1450	12,3	2,15	26,48	-1,08	-13,34	1,07	13,15	34
1300–1400	1350	13,8	1,91	26,41	-1,79	-24,68	0,13	1,73	4
1200–1300	1250	13,7	1,68	22,95	-2,49	-34,15	-0,82	-11,20	-26
1100–1200	1150	13,5	1,44	19,39	-3,20	-43,16	-1,76	-23,77	-56
1000–1100	1050	9,5	1,20	11,37	-3,90	-37,06	-2,70	-25,69	-86
900–1000	950	6,2	0,96	5,94	-4,61	-28,55	-3,65	-22,61	-116
860–900	880	1,5	0,79	1,19	-5,10	-7,65	-4,31	-6,46	-137
860–1790		81,6	1,74	141,7	-2,31	-188,7	-0,57	-47,0	-18,2

Meðal-ársafrkoma
Sátujökuls 2007-2008

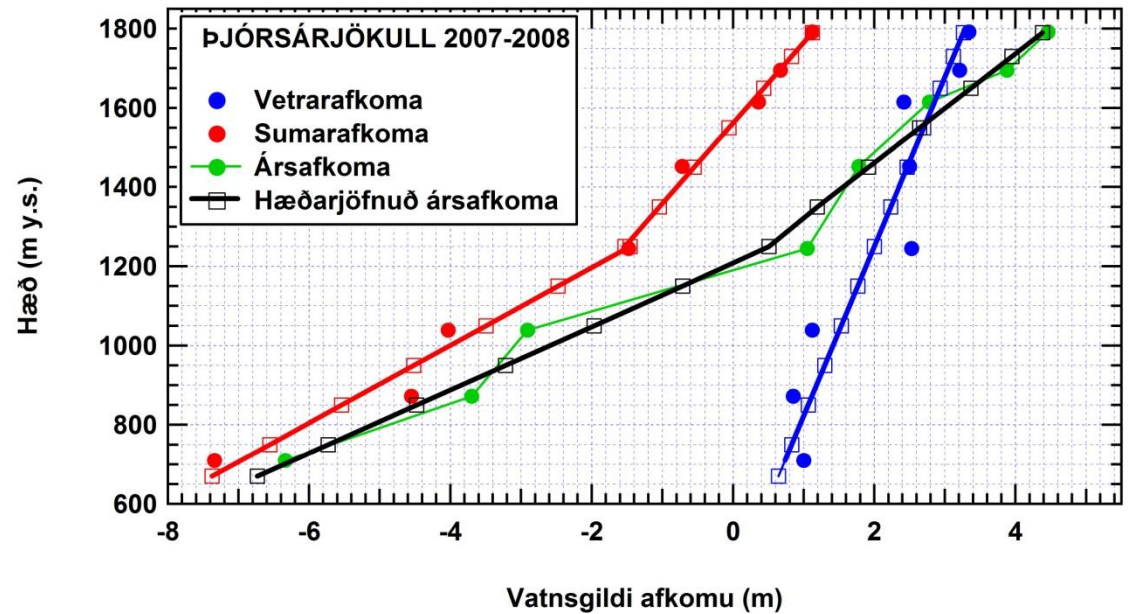

Bjórsárjökull

Flatarmál: 236 km²

Meðal-ársafkoma: - 0.79 m

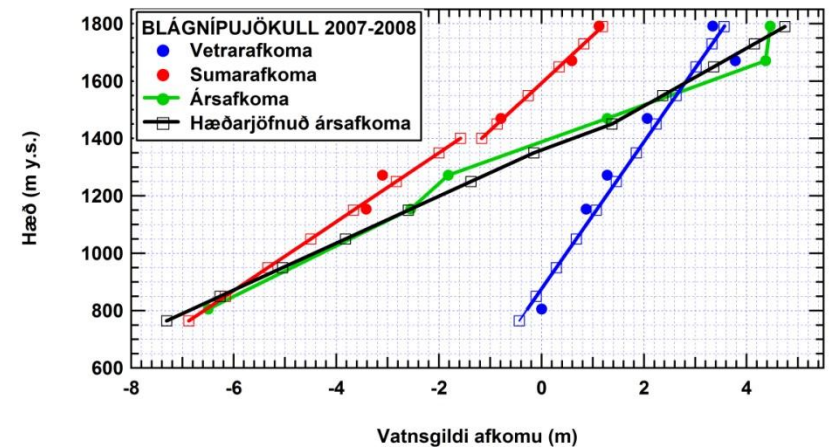

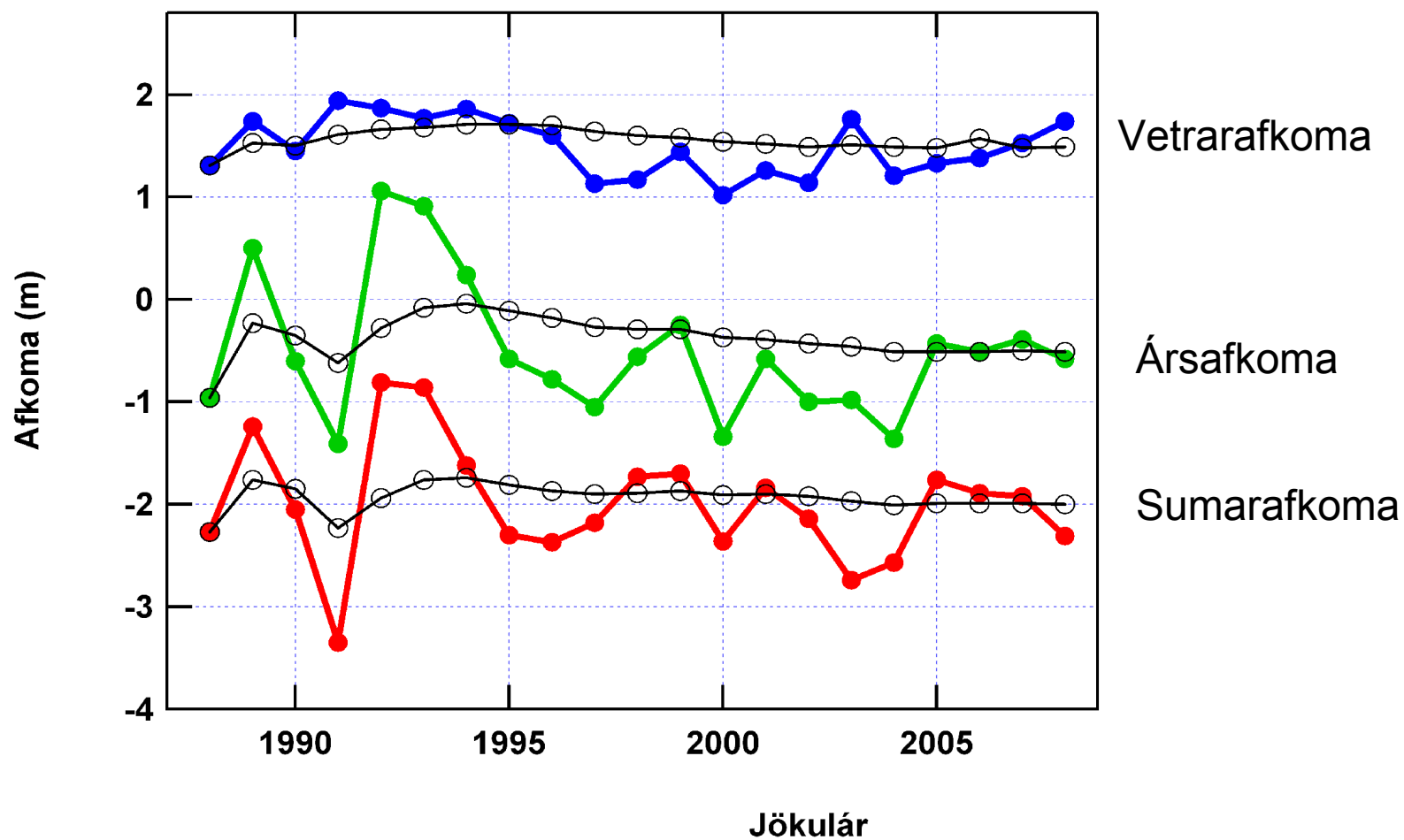

Blágnípujökull

Flatarmál: 51.5 km² Meðal-ársafkoma: - 0.93 m

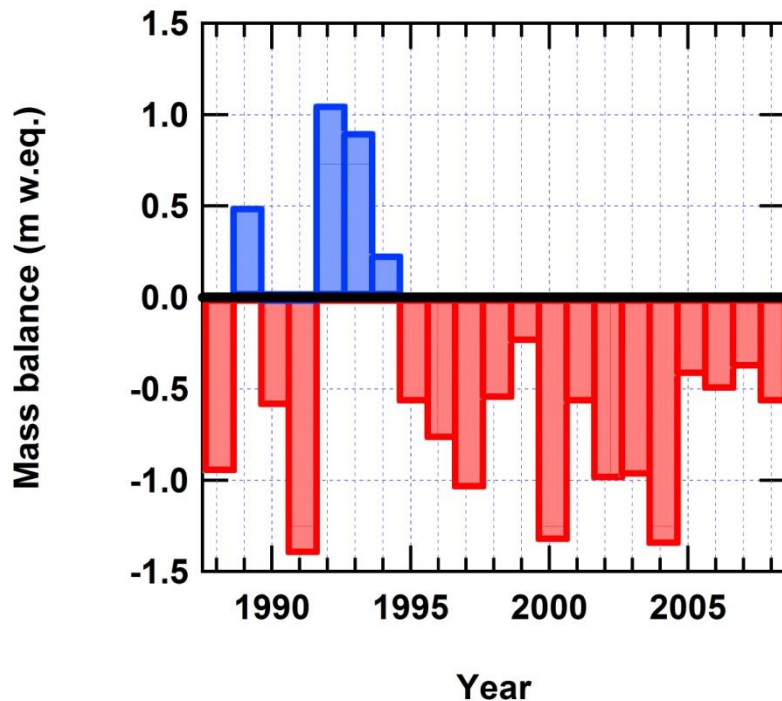

Sátujökull: Afkoma 1988-2008!

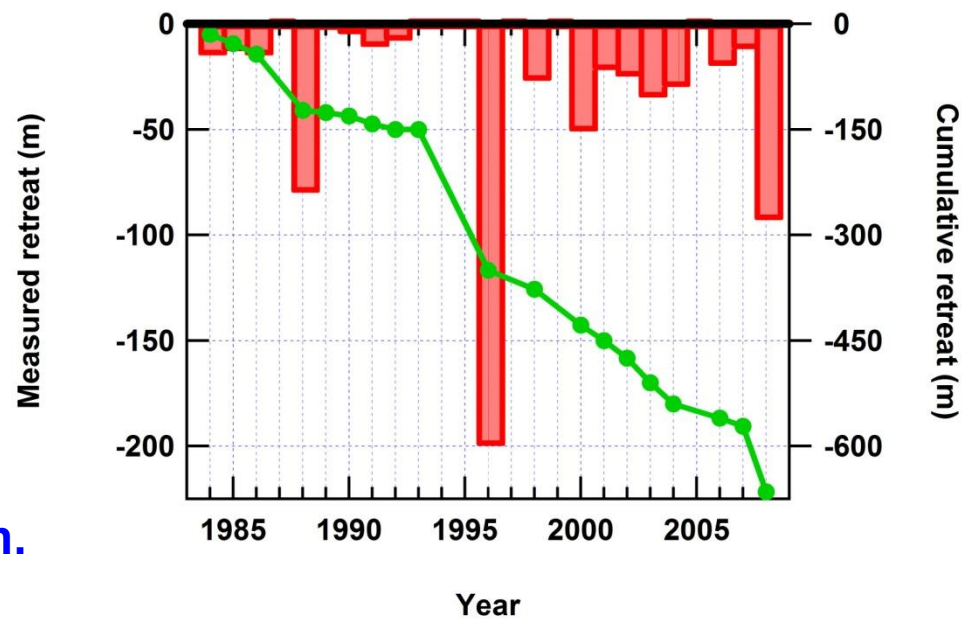

Hekla 1991

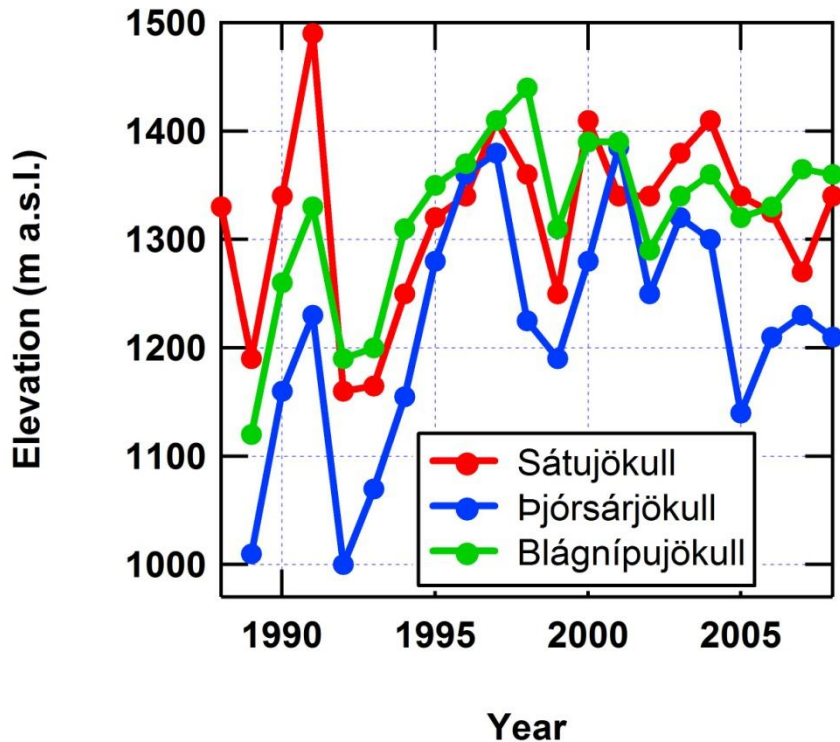

Sástujökull

Neikvæð ársafkoma frá 1995!

Hörfun Sástujökuls frá 1984: 650 m.

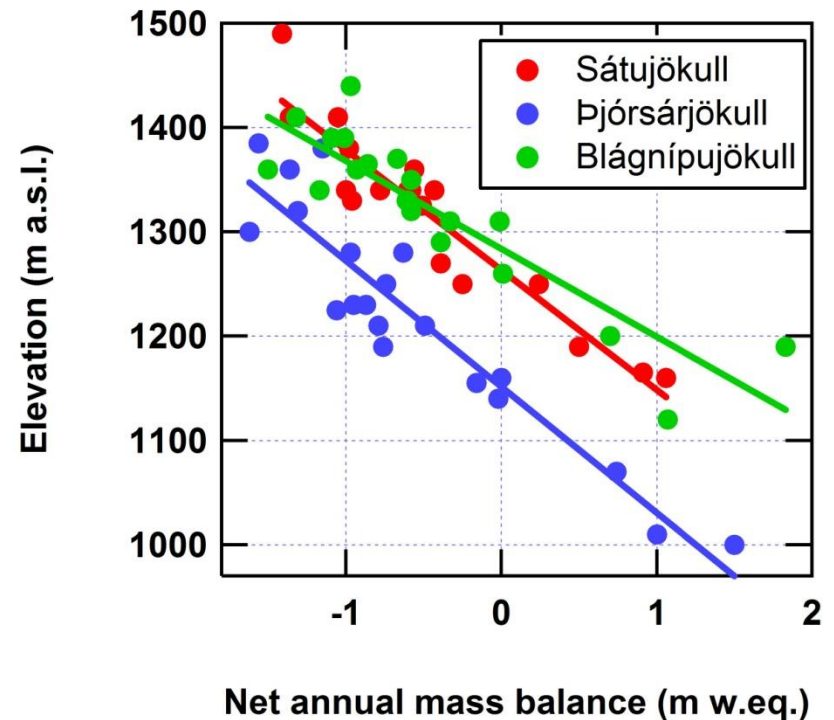

Hofsjökull: Breytingar á jafnvægislínu

Hofsjökull:

Jafnvægislína sem fall af ársafkomu

1m breyting í ársafkomu leiðir til
~120 m hækkunar/lækkunar ELA
fyrir S and Þ, en 85 m fyrir B.

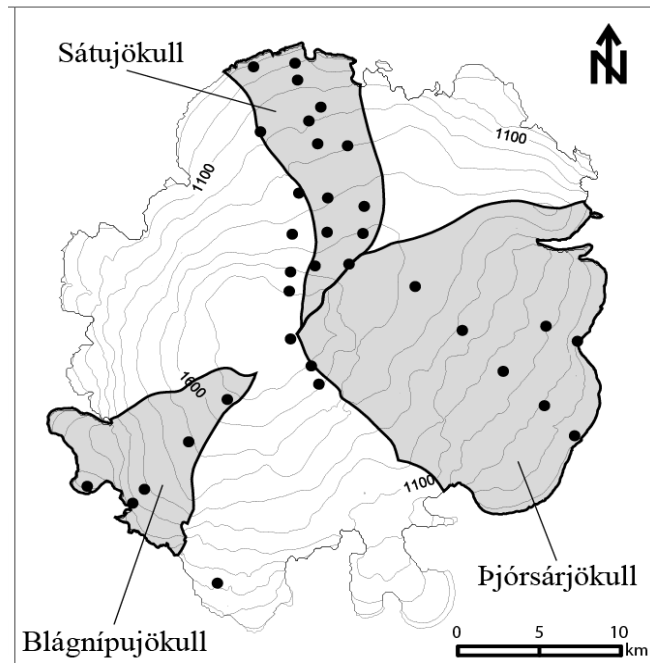

Rúmmálsminnkun Hofsjökuls 1988-2008, skv. afkomumælingum:

Jökull	Ársafkoma 2007-2008	Meðalársafk. 1988-2008	Rúmmálsbr. 1988-2008
Sátujökull (80 km ²)	÷0.58 m w.eq.	÷0.51 m w.eq.	÷0.92 km ³
Þjórsárjökull (230 km ²)	÷0.79 m w.eq.	÷0.56 m w.eq.	÷2.58 km ³
Blágnípujökull (50 km ²)	÷0.93 m w.eq.	÷0.45 m w.eq.	÷0.46 km ³

Alls: ÷ (4 ± 1) km³

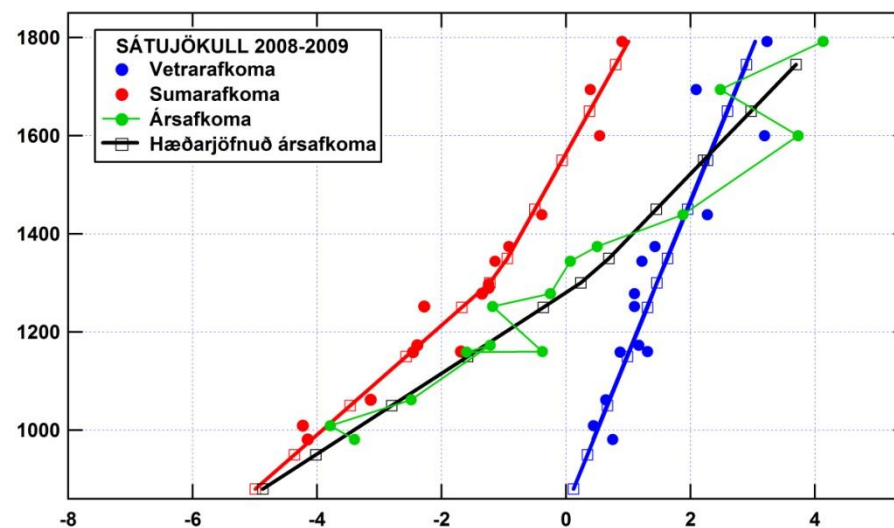
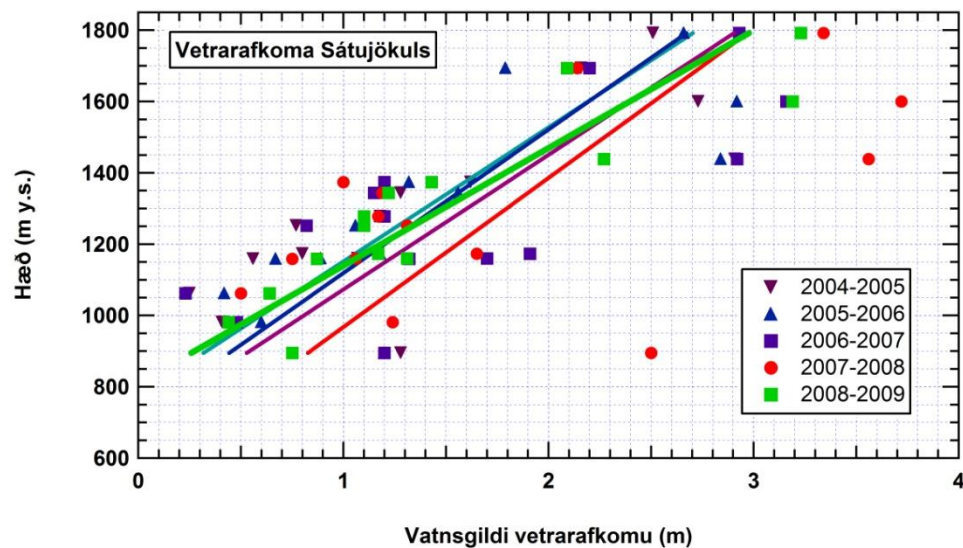

Measured basins comprise about 40% of total area of Hofsjökull

→ total mass loss 1988-2008 estimated ~10 km³.

→ Hofsjökull has by now lost ~5% of its 1988 volume.

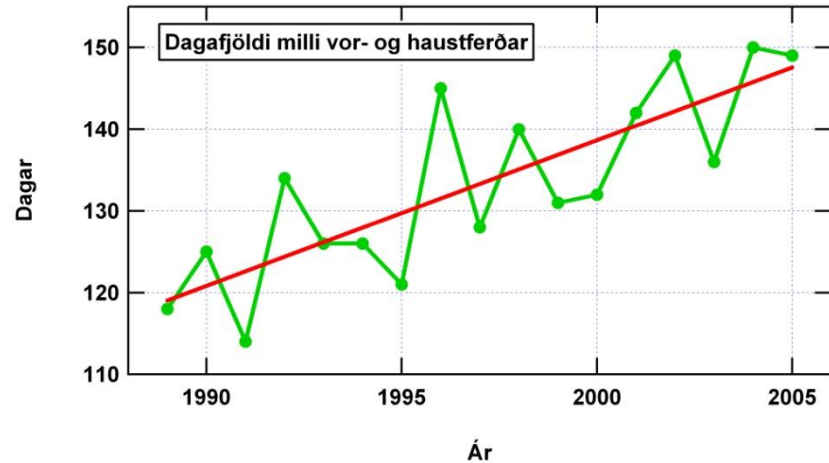

Ársafkoma Sátujökuls 2008-2009: - 0.35 m (w. Eq.)

Áhrif hlýnandi veðurfars á afkomumælingarnar:

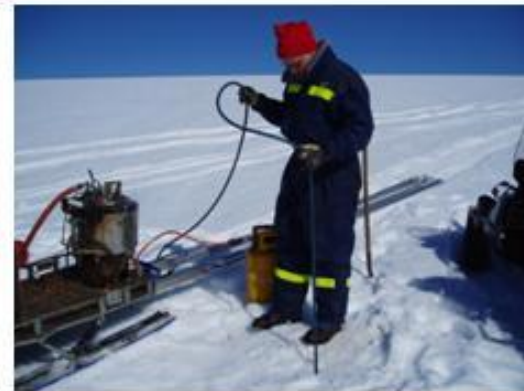
**Erfitt að komast að og frá
jöklinum í maí vegna snjóleysis!**

Leysingartíminn lengist!

**Aukin sumarleysing – bora þarf dýpri
holur með gufubor fyrir stikurnar.**

Tekur lengri tíma, og gasþörf eykst!

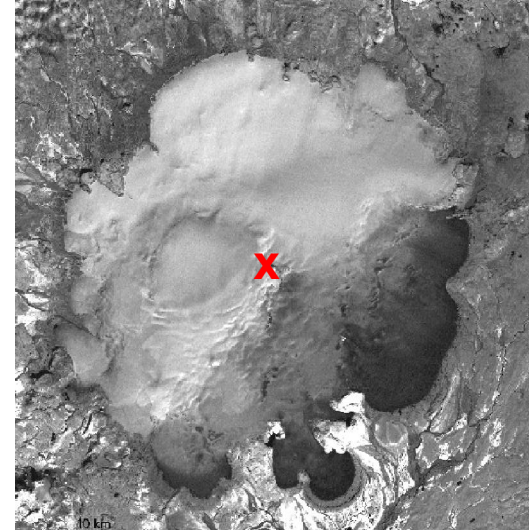

Maí 2005 – senda þurfti aukabirgðir af gasi með flugfrakt frá Akureyri!

Hábunga Hofsjökuls (1790 m.y.s.):

Jökulþykkt ~300 m á austurbarmi öskjunnar

Reiknað niður á 90% af
jökulþykkt (270 m)

Líkan, sem ekki gerir ráð fyrir bráðnun
við botn gefur óraunhæfar niðurstöður
neðst í jöklinum.

**Meðalþykkt árlags er
3.6 m íss við yfirborð
en hefur skv. líkaninu
minnkað í 10 cm á
270 m dýpi.**

**10 cm þykk árlög eru
greinanleg með
einfaldri rykmælingu.**

